

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV GRAN KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Gran?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Grans økonomi fant. Og Gran har en ærlig historie å fortelle: en nøktern Hadelands-kommune som ser ut til å gå i pluss, men som egentlig gikk med underskudd og måtte bruke av sparepengene.

–30 mill.

så mye gikk kommunen egentlig i minus i 2024. På papiret sto det pluss, men det skyldtes en engangsutbetaling fra staten etter uværet «Hans»

11 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten. Helt vanlig størrelse — men den er bygd opp av tidligere overskudd, og nå brukes den ned

3 skoler

kommunen har vedtatt å legge ned tre av sju barneskoler. Gran er spredt, med mange små skoler som koster mye å drive

Tenk på kommunen som en husholdning: Gran «tjener» middels — skatt, eiendomsskatt og overføringer fra staten. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, barnevern, helse. Familien har en helt vanlig sparekonto, men **ingen rik arv eller aksjefond** i bakhånd. I 2024 ble det dyrere enn ventet — særlig fordi mange ansatte var syke og måtte erstattes med vikarer — og familien måtte ta penger fra sparekontoen for å få endene til å møtes. Nå strammer de inn: de slår sammen skoler og samler eldreomsorgen i ett nytt bygg, for å få mer ut av hver krone. Det er omtrent det som skjer i Gran nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, kommunens egne rapporter og budsjetter). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger — og er ærlig om at noen tall ikke lot seg hente i fulltekst fordi kommunens nettsted var utilgjengelig. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Gran driver nøkternt — men bruker mer enn forventet på skole

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Grans faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet for 2025:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Grunnskole	11 mill. mer	Grans dyreste «unntak» — mange små skoler. Les neste side
Eldreomsorg og hjemmetjenester	4 mill. mer	Lå langt under forventet i 2024 — nå så vidt over etter budsjettøkning
Sosialhjelp m.m.	2 mill. mer	Over forventet, men avstanden er mer enn halvert fra året før
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	1 mill. mindre	Så vidt under forventet
Barnehage	3 mill. mindre	Under forventet
Administrasjon («byråkratiet»)	4 mill. mindre	Under forventet
Barnevern	18 mill. mindre	Drives svært nøkternt — langt under forventet, år etter år

Det viktige: Gran er en nøktern kommune. Den bruker *mindre* enn forventet på flere tjenester — særlig barnevern, der kommunen ligger 18 millioner under det befolkningen tilsier. Men på skole bruker den mer enn forventet, og det henger sammen med at Gran er en spredt landkommune med mange små skoler. Det er derfor kommunen nå har bestemt seg for å slå sammen skoler — for å få mer skole for pengene.

Regnestykket viser altså en **nøktern kommune med ett dyrt unntak: skole**. Det er ikke fordi Gran sløser — det er fordi geografien gjør at mange små skoler koster mer per elev. Karakterene er faktisk gode. Hvorfor skole likevel koster mer enn forventet, og hva kommunen gjør med det, forklarer vi på neste side.

Hvorfor koster skolen mer enn forventet — og hva gjør kommunen?

Gran bruker rundt 11 millioner kroner mer på grunnskole enn statens regnestykke sier kommunen burde trenge. Det er ikke fordi skolen er dårlig — karakterene (grunnskolepoengene) er faktisk gode. Forklaringen ligger i geografien.

- **Gran er en spredt landkommune med mange små skoler.** Når elevene bor spredt utover, blir skolene små, og små skoler koster mer per elev — det trengs lærere og bygg uansett hvor få barn det er i hver klasse. I Gran er den typiske gruppestørrelsen rundt 16-17 elever, som er lavt. Det er dette som gjør at skole havner «over forventet» i regnestykket.
- **Kommunen har bestemt seg for å slå sammen skoler.** I mai 2024 vedtok kommunestyret en ny skolestruktur: **fire av sju barneskoler beholdes, mens Grymyr, Sanne og Moen skoler legges ned.** Målet er å få mer skole for pengene ved å samle elevene på færre, større skoler.

Kort sagt: Skolen koster mer fordi Gran er spredt, ikke fordi pengene sløses bort. Kommunen har sett at det ligger et innsparingspotensial i å ha for mange små skoler, og har vedtatt å hente det ut. Dette er det tydeligste grepet kommunen gjør for å bruke pengene mer effektivt — og det er et målrettet valg, ikke et flatt «kutt litt overalt».

En grense å være obs på: I en spredt kommune er reisevei til skolen en reell utfordring. Å slå sammen skoler kan spare penger, men det kan ikke drives lenger enn at barna fortsatt har et forsvarlig skoletilbud innen rimelig reisetid. Innsparingen er reell — men den er ikke uten grenser.

Skolesaken er altså et godt eksempel på hvordan en nøktern kommune jobber: den finner det stedet der pengene strekker minst, og gjør et målrettet grep for å rette det opp — uten å svekke det som faktisk fungerer godt.

Pluss på papiret — minus i virkeligheten

–30 mill.

det reelle underskuddet i 2024 (rundt 2 % av inntektene), når man trekker fra engangshjelpen fra staten

23 mill.

så mye måtte kommunen ta fra sparekontoen i 2024 for å få endene til å møtes — rundt 22 mill. mer enn planlagt

69 %

kommunens lån målt mot årsinntekten — middels høyt, og holdes oppe av byggingen av nytt helsehus

Her er den ærlige historien. På papiret så 2024 bra ut — kommunen hadde et formelt overskudd på 57 millioner. Men det tallet var blåst opp.

Overskuddet som egentlig var et underskudd

I 2023 ble Gran rammet av ekstremværet «Hans», og staten betalte etterpå en stor erstatning for skadene. Den engangsutbetalingen kom inn i regnskapet for 2024 og fikk det til å se ut som et stort overskudd. Trekker man den fra, gikk kommunen egentlig **30 millioner i minus** — rundt 2 prosent av inntektene. Tjenestene brukte til sammen omtrent 31 millioner mer enn budsjettet. En viktig grunn var **høyt sykefravær** (8,6 %, mot 7,7 % i landet): når mange er syke, må kommunen leie inn vikarer og betale overtid, og det koster. For å gjøre opp regnskapet måtte kommunen ta **23 millioner fra sparekontoen**.

En vanlig sparekonto — uten arv i bakhånd

Grans sparekonto («disposisjonsfondet») er rundt 11 prosent av årsinntekten — helt vanlig. Men i motsetning til noen rike kommuner har Gran **ingen aksjefond eller kraftformue** som løfter sparekontoen og gir ekstra inntekter. Sparekontoen er bygd opp av tidligere års overskudd, og 2024 viste at den nå brukes ned. Det er denne kontoen som holder kommunen unna statlig «svarteliste» (ROBEK), men marginen er tynn.

Eiendomsskatt — allerede i bruk: I motsetning til en del rike kommuner har Gran eiendomsskatt (3,4 promille på bolig og fritidseiendom, med et bunnfradrag på 50 000 kroner). Det betyr at kommunen allerede bruker denne inntektskilden — den har ikke en stor ubrukt inntekt liggende. At flere tjenester likevel drives nøkternt, skyldes ikke at Gran lar penger ligge igjen, men at skattegrunnlaget er relativt tynt: selv med eiendomsskatt blir marginene små.

Det ærlige bildet er altså verken «Gran går så det suser» eller «Gran er blakk». Det er en nøktern kommune med en helt vanlig, men presset sparekonto, et reelt underskudd i 2024, og en bevisst plan om å stramme inn med målrettede grep — som å slå sammen skoler og samle eldreomsorgen i ett nytt helsehus (Sagatangen, med 96 sykehjemsplasser og 16 omsorgsboliger).

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 var Grans resultat så vidt i pluss (0,1 %) — altså en svært tynn margin. I 2024 var det reelt et underskudd på rundt 30 millioner, når man trekker fra engangshjelpen etter «Hans».

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Gran: 11,4 % — vanlig nivå. Men den er bygd opp av tidligere overskudd og brukes nå ned; det finnes ikke noe aksje- eller kraftfond i bakhånd.

«Hans»-kompensasjonen

Erstatningen staten betalte etter at ekstremværet «Hans» skadet kommunen i 2023. Den kom inn i 2024-regnskapet og fikk resultatet til å se mye bedre ut enn den løpende driften egentlig var. Trekker man den fra, gikk Gran med underskudd i 2024.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Gran rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Gran driver det meste nøkternt, men bruker mer enn forventet på skole.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Grans gjeld tilsvarer rundt 69 % av en hel årsinntekt — middels høyt. Den holdes oppe av byggingen av det nye helsehuset på Sagatangen.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Gran *har* den (3,4 promille på bolig og fritid) — altså en inntekt kommunen allerede bruker, ikke en ubrukt mulighet.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, og Grans egne årsrapporter og budsjetter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden. Vi er også ærlige om at kommunens nettsted var utilgjengelig ved henting, så noen tall er fra søkemotorutdrag og bør bekreftes mot kommunens årsmelding — og at det ikke ble funnet egne revisjoner eller statlige tilsyn for Gran som kunne belyse om de mest nøkterne tjenestene (særlig barnevern) drives forsvarlig.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når skole koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men at geografien med mange små skoler koster mer per elev. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.